

Međunarodna pomorska konferencija „Bulk Asia 86“

Početkom maja ove godine u Bangkoku je održana međunarodna pomorska konferencija »BULK ASIA 86«.

U radu ove konferencije sudjelovalo je oko 140 predstavnika iz 40 pomorskih zemalja svijeta. Na konferenciji su također uzeli udjela predstavnici Ujedinjenih Nacija, UNCTAD-a i LLOYD'S iz Londona.

S obzirom da sam kao jedini Jugoslaven sudjelovao u radu ove konferencije, pokušat ću ovdje iznijeti određena razmišljanja s te konferencije, koja bi mogla biti od interesa za našu pomorsku javnost. Kao što je to bilo i u prošlosti, smatram da će za nas biti još važnije u budućnosti, što bolje poznavati određena područja u svijetu koja su od interesa za nas i za uposlenja naših brodova. A područje Azije je jedno od najvažnijih.

Više azijskih zemalja doživjelo je u posljednje vrijeme neuobičajeno zaostajanje u odnosu na svoj raniji ekonomski razvoj. Ovo nas dovodi do pitanja da li će te zemlje ikada više biti u mogućnosti da ponove takav dinamičan razvoj, koji su imale šezdesetih i sedamdesetih godina ovog stoljeća.

Dosta pažnje u posljednje vrijeme bilo je upereno na tzv. »Četiri Tigra« — Hong Kong, J. Koreja, Singapur i Tajvan. U šezdesetim i sedamdesetim godinama godišnja stopa razvoja u ovim zemljama bila je među najvišima u svijetu i često je iznosila preko 10% godišnje. Od 1979. ovaj razvoj počinje opadati i 1984. iznosi ispod 9% godišnje. U 1985. sve ove zemlje doživjele su ekonomska usporavanja razvoja, a u Singapuru je taj razvoj čak postao negativan (1,7%). Iako na razvoj u ostale tri zemlje možemo gledati s puno poštovanja, ako ga usporedimo sa razvojem u ostalim zemljama (4—5%), ipak je to dosta daleko od onog što se očekivalo. Sve ovo u ovim zemljama može dovesti do političkih posljedica s jedne strane, a s druge, do kancelliranja ili odlaganja najvažnijih ekonomskih projekata.

No, nije se to desilo samo kod spomenute četiri zemlje, da je ekonomski razvoj u 1985. oslabio. I Indonezija i Malezija su doživjele da im je stopa razvoja u 1985. prepolovljena, u odnosu na raniji period (od 5,8% i 7,6% na 2,9% i 2,8%). Kod Tajlanda je situacija bila još donekle dobra, ali je i ovdje stopa razvoja od 6% sišla na 4,1%. Kod Filipina, zbog problema druge vrste (političkih stopa razvoja i 1984. (—5,3%) i 1985. (—4,0%) bila je negativna.

Samo se Kina i Indija u toku 1985. mogu pohvaliti vlastitim razvojem. Kod Kine, od već visoke stope razvoja u 1984. (10%), došlo je do nevjerovatnih 12,5% u 1985. Kod Indije taj je razvoj bio skromniji: od 3,7% u 1984, na 4,5% u 1985.

Na temelju svih ovih podataka, kao osnovno postavlja se pitanje, čemu se mi možemo nadati u budućnosti?

Odgovor nije jednostavno dati, jer na području Azije ima različitih zemalja, politički i ekonomski gledano. Taj raspon ide od vrlo naprednog Japana, preko spomenuta »Četiri Tigra«, pa preko još uvijek dva »spavajuća diva« (Kina i Indija), do Malezije i Indonezije, koji su veliki izvoznici.

Da bi se bliže razmatrala situacija na ovom području, potrebno je šire obuhvatiti ono što se u posljednje vrijeme događalo u čitavom svijetu i u svjetskoj ekonomiji. U zadnjih nekoliko mjeseci došlo je do dramatičnih promjena u odnosu na daljnji razvoj svjetske ekonomije. Ovo, u prvom redu, zahvaljujući padu cijena nafte, sniženju međunarodnih kamata i prestankom slabljenju US dolara. Od svih ovih promjena, nesumnjivo je naj snažnije djelovalo sniženje cijena nafte, koje je znatno izmijenilo ekonomske položaje i izvoznika i uvoznika nafte. Poznato je da je povećanje cijena nafte, početkom sedamdesetih godina, bio jedan od najvećih udara na razvoj svjetske ekonomije. Sad se taj proces izmijenio i bilo bi razumno pretpostaviti, ukoliko je povećanje cijena nafte negativno djelovalo na razvoj svjetske ekonomije, da bi sadašnji pad cijena nafte trebao imati pozitivan učinak. Ovo, kad bi ekonomija bila tako jednostavna. Nažalost, efekti povećanja i pada cijena nafte nisu perfektno simetrični, jer se od povećanja cijena nafte sedamdesetih godina svijet pomakao unaprijed i dosta stvari se u međuvremenu u svijetu promijenilo, koje sve onemogućava jednostavna razmišljanja i zaključivanja.

Nagli pad cijena nafte pričinjava znatne poteškoće mnogim industrijskim zemljama, uključujući i nekoliko zemalja s područja Azije. Dugoročne posljedice nižih cijena nafte bit će nesumnjivo pozitivne za svjetsku ekonomiju, jer će omogućiti brži ekonomski razvoj, uz nižu inflaciju. Ali, kratkoročne posljedice su već pričinile i pričinit će još dosta poteškoća. Dugoročne posljedice će biti postupne i bit će blage, dok će kratkoročne posljedice biti znatne za uža područja, kojima će prouzrokovati veće probleme.

Zaista, postoje realne opasnosti da bi ove kratkoročne posljedice mogle postati vrlo značajne i da bi one mogle poremetiti ili odgoditi pozitivne procese, do kojih bi zapravo baš zbog pada cijena nafte, gledajući dugoročno, trebalo doći. Neke vrlo zadužene zemlje-izvoznice nafte, uključujući Indoneziju, sad su svjesne da su njihove mogućnosti da odgovore obavezama prema kreditorima, vrlo ozbiljno dovedene u pitanje, jer su njihove zarade od izvoza nafte više nego prepolovljene. Ukoliko te zemlje ne odgovore spomenutim obavezama, to će imati velikih posljedica za međunarodni bankarski sistem. Ove smanjenjem uvoza i usporavanjem vlastitih plaćanja mogu ublažiti spomenute posljedice jedino nova razvoja. To dalje može dovesti do smanjenja životnog standarda u tim zemljama, koje opet može dovesti do ozbiljnih političkih poremećaja.

Dodatno ovome svemu i problemima s kojima se danas suočavaju zemlje izvoznice nafte, treba također uzeti u obzir i mogućnost da zemlje-uzvoznice nafte neće u potpunosti iskoristiti pad cijena nafte za povećanje stopa vlastitog razvoja. Mnoge manje razvijene zemlje vrlo vjerojatno će pokušati u ovoj situaciji da obogate svoje devizne rezerve, ili da otplate neke od vlastitih dugova, prije nego što će povećati uvoz ili će povećati stopu razvoja. Te se zemlje vjerojatno žele uvjeriti da će cijene nafte ostati niske, prije nego se upuste u nove planove razvoja. U ovoj situaciji i industrijski vrlo razvijene zemlje-uzvoznice nafte ne namjeravaju se naglo upušćati u povećanje stopa razvoja, što se najbolje vidjelo na sastanku lidera ovih zemalja, u maju ove godine u Tokiju. Te su se zemlje dugo borile protiv inflacije i tu bitku su dobile, te je malo vjerojatno da će se sada drugačije ponašati. Zaključujući, može se reći, da je euforija, koja je nastala nakon pada cijena nafte, bila dosta pretjerana. No, nije ni sve tako crno. Iako pad cijena nafte ne predstavlja signal za zlatni vijek u svjetskoj ekonomiji, pa iako još uvijek postoje mnogi razlozi, koji mogu usporiti ekonomski razvoj u svijetu, općenito govoreći, izgledi za razborit rast bez pretjerane inflacije danas su mnogo bolji nego što su to bili posljednjih nekoliko godina.

Kako se Azija uklapa u ovaj optimistički scenario? Tko će biti pobjednici i pobijeđeni u ovom novonastalim okolnostima?

U prvom redu razmotrit ćemo situaciju Malezije i Indonezije (dvije najveće izvoznice nafte na ovom području).

Posebna je karakteristika ovih dviju zemalja da su one mnogo više nego samo izvoznice nafte. Tako, kod Indonezije, koja je najveći azijski izvoznik nafte, prihodi od izvoza nafte predstavljaju samo polovicu od ukupnog iznosa ove zemlje. Kod Malezije, prihodi od izvoza nafte, predstavljaju samo jednu četvrtinu od ukupnih prihoda od izvoza ove zemlje. Ovo pokazuje, da su ove dvije zemlje u mnogo boljoj situaciji od zemalja-izvoznica nafte na Srednjem Istoku, kod

kojih je izvoz nafte često i jedini prihod tih zemalja.

Indonezija i Malezija su također veliki izvoznici prirodnog plina, čija je cijena vrlo povezana sa cijenom nafte. Također, obje zemlje su ozbiljni izvoznici i drugih proizvoda, čije su cijene danas vrlo niske (guma, drvo i kositar). Cijene kositra su toliko pale, da je Metalna burza u Londonu suspendirala njegovo kotiranje u oktobru 1985. Cijene gume su snižene za oko 30% od početka 1984, a cijene drveta su za oko 15% manje. Uz ovo, Malezija je i veliki izvoznik palmovog ulja, čija cijena je također osjetljivo snižena. Jedini izvozni artikal kod kojeg je došlo do povišenja cijena je kava, zbog velikih suša u Brazilu. A prihodi od izvoza kave iznose kod Malezije oko 4% od ukupnog izvoza. Problemi s kojima se susreću ove dvije zemlje na širem frontu ukazuju na jednu važnu činjenicu, koja se pojavljuje i kod drugih zemalja na području Azije: tokom ove godine nisu pale samo cijene nafte. Kod mnogo drugih proizvoda cijene su također snižene. Rezultat toga je za mnoge manje razvijene zemlje, da će ono što se uštedi kod uvoza jeftinije nafte, biti poništeno zbog manjih cijena proizvoda koje izvoze. Općenito, situacija koja je karakteristična za ove proizvode rezultat je, s jedne strane raznih prirodnih i klimatskih uzroka, s druge činjenice da su ove zemlje dosta zadužene, pa nastoje izvesti svoje proizvode po svaku cijenu, kako bi na taj način došli do potrebnih sredstava za otplatu dugova. Tokom sedamdesetih i početkom osamdesetih godina, u razdoblju rastuće inflacije, industrijske su zemlje, da bi se obranile od povećanja cijena sirovina, nastojale uvesti više nego što im je bilo potrebno i tako su se stvorile velike zalihe. Prema tome, dok ne dođe do naglog porasta proizvodnje u industrijskim zemljama, ili dok ne dođe ponovo do povećanja inflacije, izgledi za povećanje cijena sirovina, dosta su slabi. Ekonomska politika Indonezije može se smatrati dosta opreznom, u odnosu na druge zemlje-izvoznice nafte, te je Indonezija, shodno tome, u dobrim odnosima sa svjetskim novčanim ustanovama i sa Svjetskom bankom. Ovo je omogućilo da su programi razvoja Indonezije, općenito uzevši, bili razumni. Još početkom 1983, Indonezija je počela da usporava svoje programe razvoja i u ovoj godini se očekuje nastavak takovih ponašanja (manje investiranja u programe razvoja za oko 25%, u odnosu na 1985). Indonezija je također peti najveći dužnik među zemljama u razvoju, s dugovima od oko 41 milijardu US dolara. Na sreću oko 80% tog duga ima povoljne rokove otplate. Međutim, već ove godine Indoneziji će biti potrebno, umjesto dosadašnjih 23%, oko 30% od ukupnog izvoza, za pokriće otplata postojećih dugova. U takovoj situaciji, smanjenje uvoza i usporavanje ekonomskog razvoja je neizbježno. U ovoj godini stopa razvoja može se povećati za samo 0,5—1%, što ne može zadovoljiti prirodni rast stanovništva. Jer, svake godine kuca na vrata novih oko 2 milijuna radnika koji traže zaposlenje. Malezija ima nešto

povoljniju situaciju, u odnosu na Indoneziju, jer je manje zavisna od izvoza nafte, s obzirom da izvoz ostalih proizvoda predstavlja oko 1/3 ukupnog izvoza, dok je to kod Indonezije oko 1/10. S druge strane Malezija ima najmanje dva razloga za zabrinutost: prvi je novčana politika ove zemlje, koja nije bila dovoljno kontrolirana, a drugi je politika industrijalizacije. Veliki su iznosi utrošeni u industriju čelika, cementa i automobila (prvi automobil proizveden je 1985). Svjetsko je tržište ovim proizvodima danas vrlo zasićeno, a Malezijski proizvodi nisu u stanju da konkuriraju onima iz industrijski razvijenih zemalja. U februaru ove godine usvojena je nova politika industrijalizacije, koja se bazira na vlastitim sirovinama. Novi petogodišnji plan (1986—90) zasniva se na stopi razvoja od 5%, dok je kod prethodnog ta stopa iznosila 5,8%. Očekuje se da će biti teško dostići stopu razvoja od 5%, tako da se ove godine realno očekuje povećanje stope razvoja od 3%. Ono što posebno zabrinjava kod Malezije, to je politička situacija. Kolicija, koja je rukovodila zemljom od postizanja nezavisnosti 1957. izgleda da se pomalo raspada. Generalni izbori se očekuju u aprilu 1987. i zemlja se sad nalazi u nekom periodu iščekivanja tih izbora. Situacija nije, dakle pogodna za povlačenje krupnih poteza u ekonomiji. Maleziji je potrebno u ovoj godini i da se osjetljivo zaduži, ali u spomenutoj političkoj situaciji to ne izgleda lako izvodljivo.

Ekonomski problemi Indonezije i Malezije i općenito usporavanje razvoja područja Azije, istaklo je zavisnost Singapura od ekonomskog položaja svojih susjeda. Prošlogodišnja recesija u Singapuru (GNP je opao za 1,7%), bila je prva koja se dogodila u povijesti ove zemlje, i još uvijek nije završena: ekonomski rezultati su za daljnjih 3,4% lošiji u prvom kvartalu 1986, od postignutih u prvom kvartalu 1985, te se očekuje i godišnji negativan rezultat za oko -1,5%, u odnosu na 1985. Uspjeh Singapura, kao i njegovi problemi danas, zasnivaju se na njegovoj ulozi servisnog centra za područje jugoistočne Azije. Jedna od najvažnijih industrija je prerada nafte, koje predstavlja oko 40% ukupnih mogućnosti zemlje. S kapacitetom od oko 1,1 milijun barela dnevno, Singapore je treći svjetski centar za preradu nafte (iza Houstona i Rotterdama). Ali, Singapore ne proizvodi naftu. Nafta dolazi iz drugih zemalja, uključujući Maleziju i Indoneziju. Mnoge od ovih zemalja su već razvile i dalje razvijaju i vlastitu industriju prerade nafte. Početkom 1984. Singapore je izgubio poslove prerade s Indonezijom, te su rafinerije u Singapuru nakon toga radile sa samo 70% kapaciteta. Sve ovo je natjeralo industriju prerade nafte u Singapuru da ulažu nova sredstva u modernizaciju, kako bi došla do novih poslovnih partnera i do novih proizvoda. No, sve je ovo utjecalo i na usporavanje ukupnog ekonomskog razvoja. Do izvjesne granice Singapore može sam sebe držati odgovornim za nastalu situaciju, jer se u periodu 1979—84. vodila po-

litika visokih osobnih dohodaka, kako bi se na taj način utjecalo na promjene u vlastitoj ekonomiji. Vlada je priznala da će Singapore na ovaj način postati manje privlačan za nisko akumulativne grane industrije, kao što su tekstilna i jednostavna elektronika ali se politikom visokih osobnih dohodaka nastojalo potaknuti razvoj visoko akumulativnih industrija, kao što su kompjuteri i telekomunikacije. Ovakova politika, podržana od jakog singaporskog dolara, dovela je do gubljenja utakmice na međunarodnim tržištima. Nakon što su tokom 1984. došli do zaključaka da se s dotadašnjom politikom više ne može dalje, vlada je početkom ove godine donijela određene odluke, koje se mogu smatrati revolucionarnima:

- Smanjuje se uticaj vlade u ekonomiji i dozvoljava se privatnom sektoru da sam donosi svoje odluke u pogledu marketinga i ulaganja.
- Cijena radne snage se smanjuje na taj način što se industrije oslobađaju za period od 2 godine određenih poreza i doprinosa.
- Korporativna taksa se smanjuje sa dosadašnjih 40% na 33%.
- Singaporskom će dolaru biti omogućena veća sloboda, odnosno bit će mu omogućeno da »pliva«, te da oslabi i da dođe u realne okvire u odnosu na ostale valute.

Vlada smatra da će biti potrebno oko 18 mjeseci da ove mjere daju određene pozitivne rezultate, te bi na taj način Singapore ponovo mogao zauzeti svoj vodeći položaj u ovom dijelu Azije. Dio ove singaporske strategije odnosi se i na njegovu ulogu izvan regiona jugoistočne Azije, kako bi imao više utjecaja u odnosu na azijske gigante, kao što su Kina i Indija. Jer Kina je jedna od zemalja koje su se najbrže razvijale u posljednjih sedam godina. Kinesko društvo se dramatično promijenilo posljednjih godina. Možda su sve ove promjene bile i suviše brze, jer se danas u Kini osjećaju i određeni otpori. I u Kini i u Indiji, određena ponašanja i vrlo jaka birokracija su još uvijek velika smetnja promjenama, pa makar te promjene bile i te kako napredne i na dobrobit vlastitog stanovništva.

Brzi ekonomski razvoj u Kini (industrijska proizvodnja u 1985. bila je za 18% veća u odnosu na 1984) doveo je 1985. do povećanja uvoza, dok je izvoz slabio, tako da je trgovinski deficit 1985. iznosio oko 8 milijardi US dolara. Pad cijena nafte predstavlja također određeni udarac za Kinu, tako da se i ove godine očekuje gubitak od izvoza za oko 2 milijarde US dolara. Kao rezultat ovakvog razvoja očekuje se osjetljiv deficit od trgovine u 1986. i 1987, usprkos tome što se smanjuje uvoz. Vrše se naponi da se ovo stanje popravi, povećanjem izvoza poljoprivrednih proizvoda, ali su još uvijek mogućnosti za to ograničene.

Ipak, razvoj Kine odvija se uglavnom kao i do sad, na osnovu petogodišnjeg plana 1986—90, koji je usvojen u martu ove godine. No, taj

će razvoj biti znatno sporiji, jer je stopa porasta u planu 1980—85. bila 11%, dok je ta stopa u planu 1986—90. predviđena na »samo« 6,7%. Postojanje političke opozicije u Kini, koja se opire sadašnjim ekonomskim promjenama, može dovesti do revizije postojećih ekonomskih planova.

Za razliku od Kine, Indija nema slične karakteristike, ali je vrlo snažna. Od kada je R. Gandhi postao predsjednik Vlade u oktobru 1984, ekonomska politika ove zemlje značajno se promijenila. Najvažnije je da je oslabila birokratska kontrola nad privatnim sektorom i da je vlada poduzela korake da privatni sektor ubuduće dobije mnogo važniju ulogu u ekonomskom razvoju zemlje. Takse i porezi su znatno smanjeni, burzovni život je buknuo, strani investitori su nagrnuli u Indiju, da bi u ovoj novoj situaciji ispitali mogućnosti za ulaganja i poslove. I u Indiji, kao i u Kini, sve ove promjene, odvijaju se uz dosta napora, jer birokracija još nije savladana i predstavlja još uvijek ozbiljnu prepreku dinamičnom razvoju indijske ekonomije.

Ostale zemlje područja Azije, kao što su J. Koreja, Hong Kong i Tajvan, vrlo su zavisne o međunarodnoj trgovini i svaka se od njih nastojala boriti na svoj način sa sadašnjim poteškoćama. One su se sve, ali svaka na svoj način nastojale ugurati na ona tržišta, koja su tradicionalno bila japanska, jer je povećanje vrijednosti yena smanjilo japansku prodornost i dominaciju na tim tržištima. Zemlja koja je u tome za sada najviše uspjela izgleda da je J. Koreja, jer je u stanju da svjetskom tržištu nudi iste proizvode kao i Japan (automobili, brodovi, čelik, elektronika), ali uz povoljnije cijene. J. Koreja je najviše iskoristila pad cijena nafte. Povećanje izvoza ove zemlje izgleda da će podići stopu razvoja u ovoj godini na oko 8%, što je znatno povoljnije od 5,1% u 1985. Niže kamate su također dobrodošle J. Koreji, koja je sa 47 milijardi US dolara druga najzaduženija zemlja u Aziji i četvrta najzaduženija zemlja u svijetu. J. Koreja će se ove godine, kad je domaćin Azijskih sportskih igara, i za dvije godine, kada je domaćin Olimpijskih igara, nalaziti u središtu pažnje svjetske javnosti. Svakako, ona će ova

Castrol

MARINE OILS

World-wide 24 hours Supply
and technical service

Please contact:
The Burmah Oil (Deutschland) GmbH
Castrol Marine Division
Esplanade 39, 2000 Hamburg 36
Phone: 04035941
Telex: 213676

Our Agent in Yugoslavia:
Transjug Rijeka
Tršćanska 8
RIJEKA
Phone: 311 11
Telex: 24115

zbivanja nastojati iskoristiti kao izlog za daljnju promociju svojih industrija i za njihovu daljnju ekspanziju u svijetu.

Odnosi s Kinom su također važni za Hong Kong i Tajvan. Stopa razvoja Hong Konga pala je s 9,3 u 1984. na samo 0,8% u 1985. i to uglavnom zbog smanjenja izvoza u Kinu. Taj izvoz je bio povećan 38% u 1984, ali je to povećanje iznosilo samo 8% u 1985. Također, dosta je opao i izvoz u SAD. Veza Hong Kong dolara sa US dollarom dovela je do ozbiljnog opadanja kompetitivnosti na trećim tržištima, zbog povećanja vrijednosti US dolara u 1984. Opadanje vrijednosti dolara 1985. i u 1986. uspostavilo je ponovo potrebnu ravnotežu. Ekonomija Hong Konga je bila tokom duljeg niza godina povezana sa SAD i polovina izvoza ove zemlje odnosila se na SAD. U posljednje vrijeme međutim povećava se izvoz u Kinu i Hong Kong sve više postaje povezan s ekonomskom strategijom Kine.

Za Tajvan su odnosi s Kinom manje kritični, ali postoje važni razlozi psihološke i političke prirode. Malo je vjerojatno da bi moglo doći do vojne konfrontacije između ove dvije zemlje. Ipak, unutrašnja politička situacija ove zemlje vrlo je osjetljiva, jer se još ne vidi nasljednik sadašnjeg bolesnog predsjednika Chianga.

Kao Singapore, Tajvan je također ušao u period određenih ekonomskih reformi, u cilju poboljšanja svoje ekonomije. Na ovo je bio prisiljen i zbog određenih finansijskih skandala koji su doveli u pitanje određena ulaganja. Zbog toga je i investiranje dosta oslabilo u posljednjih nekoliko godina i palo je od 31% od GNP u 1980. na samo 19% u 1985.

Iako je stopa razvoja Tajvana skoro prepolovljena u 1985, ona je još uvijek iznosila skoro 5%, a trebala bi da ga dostigne oko 6% ove godine. Rezultati trgovine ove zemlje vrlo su zadovoljavajući. Tako suficit u trgovini sa SAD iznosi oko 10 milijardi US dolara, što predstavlja oko 48% ukupnog izvoza ove zemlje. Tokom 1984. vlada je otplatila prije roka određene dugove i dozvolila je da se povećaju vlastite devizne rezerve na oko 16 milijardi US dolara. Međutim, te rezerve su već u aprilu ove godine iznosile oko 27 milijardi, a predviđa se da će već u septembru doseći oko 30 milijardi. Iako je ekonomska snaga Tajvana vrlo impresivna, radi se o diplomatski vrlo izoliranoj zemlji (samo 23 zemlje imaju s njom diplomatske odnose). Tajvan nije ni član organizacije južnoazijskih zemalja (ASEAN).

Iako je ASEAN formiran prije oko 20 godina, bilo je vrlo malo napretka u koordiniranju industrijske politike kao i trgovine među njegovim članicama (Indonezija, Filipini, Tajland, Malezija, Singapore i Brunei). Trgovina među članicama ASEAN-a iznosi samo oko 16% njihovog ukupnog izvoza. U posljednje vrijeme čine određeni pokušaji da se ta situacija izmijeni. To nije međutim, lako postići, jer su članice vrlo slične po ekonomskoj strukturi, s obzirom da su skoro sve izvoznice sirovina i poljoprivred-

GOSPODARSKI PROFIT ZEMALJA AZIJE

	Kina	Hong Kong	Indija	Indonezija	Japan	Koreja	Malezija	Filipini	Singapur	Tajvan	Tajland
Stanovništvo (u milijunima)	1,046.0	5.4	761.5	159.9	120.8	41.2	15.6	54.7	2.6	19.2	51.5
Godišnji porast stanovništva 75—85. (u %)	1.2	2.6	2.3	2.3	1.0	1.6	2.4	2.8	1.3	1.3	2.4
Bruto nacionalni proizvod — GNP (u milijardama \$)	230.3	33.9	193.9	82.8	1,331.5	79.5	31.4	33.5	18.1	59.7	38.6
Godišnji porast GNP 75—85.	5.7	9.5	4.1	7.0	4.3	7.2	7.4	2.9	7.4	8.3	6.4
Bruto nacionalni proizvod po stanovniku (u \$)	220	6,266	255	518	11,024	1,930	2,013	613	7,074	3,117	750
Godišnja inflacija 75—85. (u %)	3.4	9.0	6.9	12.7	4.6	12.4	4.6	16.4	3.4	6.5	7.4
Ukupni robni izvoz 85. (u milijardama \$)	26.0	30.2	9.0	18.3	173.9	26.4	15.3	4.6	21.4	30.5	7.3
Ukupni robni uvoz 85. (u milijardama \$)	34.5	29.7	13.7	14.1	117.9	26.4	11.8	5.1	24.6	19.4	9.0
Godišnji porast izvoza 75—85. (u %)	n. a.	13.5	2.5	0.1	8.3	15.8	9.4	8.1	10.9	9.5	10.6
Godišnji porast uvoza 75—85. (u %)	n. a.	13.4	5.7	8.3	2.1	12.1	9.7	1.0	7.8	2.0	6.4
Dugovi u inozemstvu krajem 85. (u milijardama \$)	12.4	6.2	39.6	40.9	13.0	46.7	19.2	26.3	14.7	9.3	17.7

nih proizvoda. Postoje i politički razlozi, odnosno politička neslaganja među određenim članicama, što sve onemogućava veću međusobnu trgovinu.

Za Tajland, koji je član ASEAN-a, to članstvo nije donijelo i odgovarajuću ekonomsku korist. Na primjer, Indonezija je ostvarila u posljednje vrijeme takovu vlastitu proizvodnju riže da je u 1985. prestala da uvozi rižu iz Tajlanda. Ovaj prestanak izvoza riže u Indoneziju bio je veliki udarac za stanovništvo Tajlanda, gdje se oko 70% stanovništva bavi proizvodnjom riže. Tajland je najveći izvoznik tapioke u svijetu, ali kod toga ima određenih poteškoća, jer su cijene vrlo niske, a jedino se za sad cijene šećera mogu da smatraju zadovoljavajućima. U ovoj situaciji, kada su prihodi od izvoza osjetno smanjeni, Tajland će se dosta okoristiti padom cijena nafte, jer njegov uvoz nafte predstavlja oko 25% ukupnog uvoza. Ovo će mu pomoći da ove godine smanji trgovinski deficit. Ekonomskoj situaciji Tajlanda pomaže i devalvacija »bath-a« u odnosu na US dolar od 14,8%, do koje je došlo u novembru 1984, kao i »plivanje« bath-a u odnosu na košaru stranih valuta.

Program štednje, koji je sad u toku, znači zapravo usporavanje stope razvoja, koja je bila 1984. 6%, 1985. 4%, a ove godine se predviđa 3,5%. Ovo će značiti i odlaganje nekih značajnih projekata, ali se još ne zna da li će ovo ugroziti i tzv. »Eastern Seaboard Programme« (iz-

gradnja određenih luka na istočnoj obali Tajlanda, koje bi omogućile ukrcaj/iskrcaj velikih brodova u tim lukama, a ne kao što je to sad ukrcaj/iskrcaj u lukama Singapore ili čak u Hong Kongu uz korištenje »feeder« brodova). I politička situacija u Tajlandu u ovom trenutku ne izgleda najstabilnija, jer se vojna opozicija u zemlji 1984. protivila devalvaciji bath-a, a u septembru 1985. došlo je čak i do pokušaja državnog udara. Očekuje se da će izbori, koji su sad u toku, dosta razjasniti u vezi političke stabilnosti ove zemlje i njene daljnje ekonomske budućnosti.

Na kraju, iz svega onog što se vidjelo i čulo u Bangkoku, mogu se izvesti slijedeći zaključci:

- Sadašnje promjene u svjetskoj ekonomiji, iako će biti dugoročno pozitivne, kratkoročno donose dosta problema.
- Sve zemlje Azije su pred periodom u kojem će biti usporena njihova stopa razvoja u odnosu na raniji period.
- Ubrzanje ekonomskog razvoja u velikim industrijskim zemljama svijeta, bit će vrlo korisno za većinu zemalja Azije, ali to ne znači da će se ponoviti visoke stope njihova razvoja iz šezdesetih i sedamdesetih godina.
- Problemi trgovinskih bilanca, povezano s usporenim stopama razvoja, dovode u pitanje programe investicija i kreditnu sposobnost mnogih zemalja u Aziji.

Anglo Yugoslav Shipping Company Limited

London — Liverpool

HEAD OFFICE LONDON

Stone House,
Bishopsgate,
London EC2M 4JJ.
Telephone 01 247 3260
Telex 8813053
Telegrams Angloyugo London

BRANCH OFFICE LIVERPOOL

Corn Exchange Building,
Fenwick Street,
Liverpool L2 YTS.
Telephone 51 236 5068
Telex 627304
Telegrams Angloyugo Liverpool

General Agents in Great Britain for Yugoslav Shipowners. Port Agents in London and Liverpool.

Members of the Baltic Mercantile and Shipping Exchange London and the Baltic and International Maritime Conference.

Chartering Brokers and Liner Marketing Agents World Wide.

Ship sale and purchase Brokers.
Freight Forwarders World Wide and Air Brokers.

Bunkering Agents World Wide.

